

BÖLÜM VIII

ÖTEKİ: HAYVAN

*O 'vahşi hayvan' hiç öldürülmedi, yaşıyor ve
büyüyor; yalnızca kendini kutsallaştırdı.*

Friedrich Nietzsche

HAYVAN VE CADİ

Hayvani köken, insanın ilahi kaynağını göstermek için başvuru olan bir açıklama biçimi olabildiği gibi, hayvanileştirme, ucubeleştirme veya melezleştirme bir şeytanlaştırma biçimi de olabilmektedir.

Pagan dönemin insan-hayvan akrabalığına dayalı fikriyatına yönelik en büyük saldırılar Maniciler, Gnostikler gibi düalistler ile tektanrııcılardan gelmiştir. Hayvan, insanın tanrısal kökeniyle değil, tam tersine şeytani yönüyle ilişkili sayılmaya başlamıştır. Örneğin Batıda, pagan inanç motiflerinin Hıristiyanlaştırılması insan-hayvan ilişkisine dair imgeyi temelinden değiştirmiştir. 16. ve 17. yüzyıllardaki cadı avları Hıristiyanlığı tehdit ettiği düşünülen ve şeytani olarak nitelendirilen paganların *yanlış tanrıların* yok edilmesini hedefliyordu. İnsan-hayvan melezliği tamamen olumsuz bir anlamla yüklüydü artık.

Örneğin cadıların keçiyile özel bir yakınlığı olduğu düşünülmüştür. Cadılık davalarında sanıkların ayaklarının keçilerinki gibi çift tırnaklı olup olmadığı kontrol ediliyordu. Alınlarındaki bir çukıntı, büyümekte olan bir boynuzun belirtisi olarak görülebiliyordu. Cadılıkla yargılanan kişinin kedi, köpek, kuş gibi evcil hayvanının olması, zanlının hayvanlarla türsel bir ilişkisi olabileceği şüphesini doğurmaya yetiyordu. Cadının insan sureti, hayvani aslımı gizleyen bir örtü olarak görülüyordu. Kılık değiştirmek şeytani bir hileydi.

Cadıların ilişkilendirildikleri hayvanlardan biri de kurttu. Hıristiyan simgeciliği bakımından kurt, din karşıtlığının, dolayısıyla, pagan geleneklerin bir karşılığıdır. Zira İsa'nın kuzuları olan Hıristiyan müminlerin düşmanıydı kurt; kuzuları sürüden ayırıp yemeye çalışan kurt, Şeytan'ın ta kendisiydi. Cadı ve kurtadam avlarında yakalanan kişilere ısrarla cadılık veya kurtadamlıklarının itiraf ettirilmeye çalışılması onlara ilişkin mitin doğrulanması yönündeki manevi ihtiyacı ve belki de derin kuşkuyu göstermektedir.

Ortaçağda, Yahudi düşmanları tarafından Yahudilerle keçi ve bazı başka hayvanlar arasında türsel bir ilişki olduğu öne sürülmüştür.¹ 1575'te Alman yergi yazarı Johann Fischart'ın hazırladığı bir afişte 12 Eylül 1574'te bir Yahudinin iki domuz yavrusu doğurduğuna ilişkin haberi tasvir eden bir çizime yer veriliyordu.²

15. yüzyıldan itibaren Engizisyonun baskıları sonucu ülkelelerinden ayrılmaktansa Katolikliğe dönmeyi seçen Sefaradlar, yani İspanya Yahudileri, Hıristiyan komşularının taktıkları aşağılayıcı bir adla anılırlardı: Marranolar, yani domuzlar.³

KÖPEKLER KRALLIĞI

Ortaçağda, Batıda en fazla yankı uyandıran Orta Asya efsanesi büyük olasılıkla Köpekler Krallığı'yla ilgili olanıdır. Çok sayıda kaynakta bu sözde ülkeyle ilgi ayrıntılı tasvirler yapılır. Giovanni da Pian del Carpine bir rivayete dayanarak kadınların insan biçiminde doğduğu, erkeklerin ise köpek görünümünde olduğu bir ülkeden söz eder.⁴

Köpekler Krallığı, rivayete göre okyanusun kıyısındaydı. İnsan gövdeli, öküz bacaklı bu garip yaratıkların kafaları insanınkine benzerken, yüzleri köpeklerinki gibiydi. Konuşurken de arada sırada

1. Bkz. René Girard, *Günah Keçisi*, s. 68.

2. Bkz. Debra Kaplan, *Beyond Expulsion: Jews, Christians, and Reformation Strasbourg*, Stanford University Press, 2011, s. 112-113.

3. René Girard, *aymı yer*.

4. Akt. Jean-Paul Roux, *Orta Asya'da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar*, s. 321.

havlıyordı. Moğol istilasının ilk yankılarının Batı Avrupa'ya ulaştığı dönemde Narbonne'lu Hyon, köpek başlı askerleri olan Tatar şeflerinden söz eder.⁵

Marco Polo, ünlü seyahatnamesinde Lambri Krallığı'nın kendine özgü bir dili olan putperest halkından söz ettiği bölümde yörenin ilginç hayvanları arasında kuyruklu insanları da sayar.

Çok şaşıracağınız bir şey anlatacağım. Bu ülke insanları arasında bir karıştan uzun ve çıplak, yani kılsız bir kuyruğu olanlar var... Kentlerde değil, uzaklarda, dağlarda oturuyorlar. Kuyrukları köpek kuyruğu kalınlığında.⁶

Yine Marco Polo'nun anlatısına göre, Andaman adalarında putperest, kanunsuz, hükümdarsız, köpek başlı vahşi insanlar yaşar:

Bu adadaki insanların kafası it kafası, gözleri, dişleri it gözü, it dişi; hiç kuşkulanmamanız gerekir çünkü kısaca söyleyeyim ki, kafaları tıpkı kocaman bir çoban köpeğinkine gibi. (...) Pek acımasız insanlar; yakalayabildikleri insanları, yeter ki kendilerinden olmasın, çiğ çiğ yerler.⁷

Yaşlı Plinius da Kynocephalos veya Köpek Başlı melez bir insan kavminden bahseder. Dediğine bakılırsa bunların başları köpek başına benzer ve güçlü pençeleri sayesinde avlanırlar ve birbirleriyle havlayarak "konuşur"lar.

Yahudi-Hıristiyan geleneğinde Köpek Başlılar, yalnızca cennetten değil, Tufan sonrasında yeniden kurulan uygar dünyadan da dışlanmış insan ırklarındandır. Nuh'un torunu Nemrud'un Babil'in kurucusu ve Köpek Başlıların atası olduğuna inanılır.⁸

İslam geleneğinde ise Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan gelen iki ucube kavimden söz edilir: Yecüc ve Mecüc. Bu vahşi kavimlerin çevrelerindeki topluluklara yaptıkları zulümler yüzünden, Zülkarneyn

5. *Age*, s. 321.

6. Marco Polo, *Dünyanın Hikâye Edilişi*, c. II, s. 143.

7. Marco Polo, *age*, c. II, s. 146.

8. Akt. Alberto Manguel, *Kelimeler Şehri*, s. 41-42.